

कक्षा आठमा अध्ययनरत थारूभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषाको
पदसङ्गतिमा गर्ने त्रुटिको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, तानसेन बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली भाषा शिक्षा शिक्षण विभाग स्नातकोत्तर तह (शिक्षा)
दोस्रो वर्षको नेपा.शि. (५९८) पाठ्यांशको
प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

प्रस्तुतकर्ता

संगीता घिमिरे

परीक्षा सङ्केताङ्क : ३०८०१८४/२०६५

त्रि.वि.दर्ता नं. : ९-२-२९-७४१-२००२

तानसेन बहुमुखी क्याम्पस

नेपाली भाषा शिक्षा शिक्षण विभाग

तानसेन, पाल्पा

२०६८

पत्र संख्या :
च.नं.

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
तानसेन बहुमुखी क्याम्पस
(त्रि. वि. / उ. मा. शि. प. बाट सम्बन्धन प्राप्त)
तानसेन, पाल्पा, नेपाल
TANSEN MULTIPLE CAMPUS
Tansen, Palpa, Nepal
स्थापित: २०८७

☎: ०७४-४२०४६७
फ्याक्स नं.: ०७४-४२२८४०

मिति:

विषय : सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्घाय तानसेन बहुमुखी क्याम्पस नेपाली भाषा शिक्षा शिक्षण विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपा. शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत कक्षा ८ मा अध्ययनरत थारूभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषाको पदसङ्गतिमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र शोधार्थी संगीता घिमिरेद्वारा मेरो निर्देशनमा तयार पारिएको हो । शोधार्थीद्वारा अनुसन्धानात्मक ढाँचामा मेहेनतपूर्वक तयार पारिएको यस शोधपत्रप्रति म सन्तुष्ट छु । प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि तानसेन बहुमुखी क्याम्पस नेपाली भाषा शिक्षा शिक्षण विभागमा सिफारिस गर्दछु ।

शोध निर्देशक

.....
शालिकराम पौडेल

सह-प्राध्यापक

तानसेन बहुमुखी क्याम्पस

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

तानसेन बहुमुखी क्याम्पस, पाल्पा

मिति : २०६८

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
तानसेन बहुमुखी क्याम्पस

(त्रि. वि. / उ. मा. शि. प. बाट सम्बन्धन प्राप्त)
तानसेन, पाल्पा, नेपाल

TANSEN MULTIPLE CAMPUS

Tansen, Palpa, Nepal

स्थापित: २०८७

☎: ०७४-४२०४९७
फ्याक्स नं.: ०७४-४२२४४०

पत्र संख्या :
च.नं.

मिति.....

विषय :

स्वीकृति-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत तानसेन बहुमुखी क्याम्पस नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गतका छात्रा संगीता घिमिरेले सह-प्राध्यापक शालिकराम पौडेलको निर्देशनमा स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्र (नेपा.शि. ५९८) का लागि तयार पारेको 'कक्षा ८ मा अध्ययनरत थारूभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा पदसङ्गतिमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन शीर्षकको शोध-पत्र आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

हस्ताक्षर

१. अध्यक्ष : डा. नेत्रप्रसाद न्यौपाने विभागीय प्रमुख
२. सदस्य : शालिकराम पौडेल शोध-निर्देशक
३. सदस्य : प्रा.डा. पारसमणि भण्डारी बाह्य परीक्षक
४. सदस्य : राधेश्याम ज्ञवाली क्याम्पस प्रमुख

मिति : २०६८ / /

कृतज्ञताज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह पूरा गर्ने सन्दर्भमा दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि यो शोधपत्र तयार पारिएको हो । भाषा सिकाइका क्रममा भएका विभिन्न त्रुटिहरूको अध्ययन भए तापनि पदसङ्गतिमा हुने त्रुटिपक्षका बारेमा अत्यन्त कम विश्लेषण गरेको पाइयो । त्यसैले मैले थारूमातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषाको पदसङ्गतिमा गर्ने त्रुटिहरूको विश्लेषण गरी यस अनुसन्धानबाट केही प्रकाश पार्न सकिने छ भन्ने विश्वास लिएकी छु ।

प्रस्तुत शोधपत्र मैले आदरणीय गुरु शालिकराम पौडेलज्यूको कुशल निर्देशनमा तयार पारेको छु । आफ्नो अमूल्य समय दिई उपयुक्त निर्देशन र सल्लाह प्रदान गर्नु हुने शोधनिर्देशक शालिकराम पौडेलज्यूप्रति हार्दिक आभार तथा कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । सदैव उत्साह र निर्देशन प्रदान गर्नुहुने आदरणीय गुरु तथा तानसेन बहुमुखी क्याम्पसका संरक्षक डा. रामप्रसाद ज्ञवाली (शर्मा) प्रति म हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । तानसेन बहुमुखी क्याम्पसका क्याम्पस प्रमुख राधेश्याम ज्ञवालीप्रति आभारी छु । कार्यक्रम संयोजक डा. नेत्रप्रसाद न्यौपानेज्यूप्रति पनि आभार प्रकट गर्नुका साथै तानसेन बहुमुखी क्याम्पस नेपाली भाषाशिक्षण विभागका अन्य सम्पूर्ण प्राध्यापकहरूप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । यस शोधपत्रको टङ्कनमा सहयोग गर्नुहुने बहिनी चित्रकला थापाप्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । अध्ययनमा अगाडि बढ्न सल्लाह र अवसर प्रदान गर्नुहुने माता उषादेवी घिमिरे, पिता नरेन्द्रराज घिमिरे, दाजुहरू रमेशचन्द्र घिमिरे र दामोदर घिमिरे र बहिनी सुनिताप्रति पनि हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । शोधपत्रको लेखनका क्रममा विभिन्न सहयोग पुऱ्याउने जीवनसाथी विष्णुप्रसाद ओझाज्यूलाई पनि धन्यवाद दिनु आफ्नो कर्तव्य ठान्दछु । यस शोधपत्रको निर्माणका क्रममा सहयोग पुऱ्याउनुहुने सहपाठी मित्रहरू तथा सम्पूर्णप्रति हार्दिक धन्यवाद तथा कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

.....

संगीता घिमिरे

शोधकर्ता

तानसेन बहुमुखी क्याम्पस, पाल्पा

शोधसार

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्घायअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह एम.एड. द्वितीय वर्षको नेपा. शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि तयार गरिएको हो । कक्षा ८ मा अध्ययनरत थारूभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषाको पदसङ्गतिमा गर्ने त्रुटिको विश्लेषण गर्नु उक्त शोधकार्यको मुख्य उद्देश्य हो जसमा थारूभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा सिक्दा पदसङ्गतिमा गर्ने त्रुटिहरू पहिल्याई तिनीहरूको निराकरणको लागि उपयुक्त सुझाव दिनु उक्त शोधको अभिप्राय देखिन्छ । उक्त कार्यको लागि नवलपरासी जिल्लाको तीनवटा गा.वि.स. का प्रत्येक गा.वि.स. बाट दुई/दुई विद्यालयहरू छनोट गरी ६ वटा विद्यालयका पाँच छात्र, पाँच छात्रा गरी दस/दस जनाका दरले तीसजना छात्र र तीसजना छात्रा गरी जम्मा साठीजना विद्यार्थीहरूलाई प्रतिनिधिमूलक नमुना छनोटका रूपमा लिई प्रत्यक्ष सम्पर्क र अवलोकनमा आधारित प्राथमिक स्रोत विधि अपनाइएको छ । द्वितीय स्रोतका रूपमा विभिन्न विद्वान्द्वारा लिखित ग्रन्थ तथा शोधपत्रहरू रहेका छन् ।

चार परिच्छेदमा सङ्गठित शोधपत्रको परिच्छेद एकमा शोधपत्रको परिचय दिइएको छ । जसमा शोधशीर्षक, विषय परिचय, शोधपत्रको प्रयोजन, समस्याकथन, शोधकार्यको उद्देश्य, शोधको क्षेत्र र सीमा, शोध शीर्षकसँग सम्बन्धित पूर्वकार्यको समीक्षा, शोधकार्यको औचित्य, जातीय पृष्ठभूमि, अध्ययन विधि, सामग्री सङ्कलन विधि र शोधपत्रको रूपरेखा समावेश गरिएको छ । शोधपत्रको परिच्छेद दुईमा त्रुटि र पदसङ्गतिको सैद्धान्तिक पक्षको स्वरूप र परिचय दिइएको छ । जसमा त्रुटि, गल्ती र भुलमा फरक, त्रुटिको वर्गीकरण, व्याकरणात्मक कोटि र पदसङ्गति (लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदर) को चर्चा गरिएको छ । शोधपत्रको परिच्छेद तीनमा पदसङ्गतिगत (लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदर) त्रुटिको अध्ययन गरिएको छ । पदसङ्गतिको सैद्धान्तिक पक्षको चर्चा गरिएको छ । लिङ्गसम्बन्धी त्रुटिविश्लेषण, वचनसम्बन्धी त्रुटिविश्लेषण, पुरुषसम्बन्धी र आदरसम्बन्धी त्रुटिविश्लेषणको चर्चा गरिएको छ । परिच्छेद चारमा समग्र शोधपत्रको निष्कर्ष र सुझावहरू दिइएको छ ।

समग्र शोधको अध्ययन विश्लेषणबाट हरेक भाषामा स्रोत भाषाको प्रभाव परेकै हुन्छ । दोस्रो भाषा सिकाइका क्रममा स्रोत भाषाको सामान्यीकरणले गर्दा त्रुटिहरू हुने गरेको पाइन्छ । यस्तो प्रभाव थारू भाषामा पनि रहेको छ । थारू भाषामा लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरमा सङ्गति मिलेको पाइएन । जसको कारण नेपाली भाषा सिकाइमा त्रुटिहरू भएको पाइयो । यसका सुधारका लागि स्रोत भाषामा भएका लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरमा रहेको सङ्गतिका भेद देखाई दोस्रो भाषा सिकाउनुपर्ने देखिन्छ । जसका माध्यमबाट त्रुटिहरूको मात्रालाई कम गर्न सकिन्छ ।

विषयसूची

	पृष्ठ
सिफारिस पत्र	क
स्वीकृतिपत्र	ख
कृतज्ञताज्ञापन	ग
शोधसार	घ
विषयसूची	ङ
तालिकासूची	ञ
संक्षेपीकृत शब्दसूची	ट

परिच्छेद : एक शोधपरिचय

१.१ शोधशीर्षक	१
१.२ विषय परिचय	१
१.३ शोधकार्यको प्रयोजन	४
१.४ समस्याकथन	४
१.५ शोध कार्यको उद्देश्य	६
१.६ पूर्वकार्यको समीक्षा	६
१.७ अध्ययनको औचित्य	९
१.८ अध्ययनको सीमा	११
१.९ जातीय पृष्ठभूमि	११
१.१० शोधविधि	१२
१.१०.१ प्राथमिक र गौण स्रोत	१२
१.१०.२ सामग्री निर्माण	१२
१.१०.३ जनसंख्या तथा प्रतिनिधि नमुना छनोट	१३
१.१०.४ विश्लेषण विधि	१३
१.११ शोधपत्रको रूपरेखा	१३

परिच्छेद : दुई

त्रुटि र पदसङ्गतिको सैद्धान्तिक स्वरूप

२.१ त्रुटिको परिचय	१४
२.२ त्रुटिविश्लेषणको उद्देश्य	१५
२.३ त्रुटि विश्लेषणको महत्त्व	१६
२.४ त्रुटि, गल्ती र भुलमा फरक	१६
२.४.१ त्रुटि	१६
२.४.२ गल्ती	१७
२.४.३ भुल	१७
२.५ त्रुटिका स्रोत तथा कारक तत्त्वहरू	१७
२.५.१ स्रोत भाषा/पहिलो भाषा	१७
२.५.२ भाषिक वातावरण	१७
२.५.३ सिकारूको बौद्धिकता	१८
२.५.४ भाषिक कठिनाइ तथा जटिलता	१८
२.५.५ लक्ष्य भाषा	१८
२.६ त्रुटिका क्षेत्रहरू	१८
२.६.१ उच्चारणगत त्रुटि	१८
२.६.२ शब्द रचनागत त्रुटि	१९
२.६.३ रूप रचनागत त्रुटि	१९
२.६.४ वाक्यगत त्रुटि	१९
२.६.५ वर्णविन्यासगत त्रुटि	१९
२.७ त्रुटिको वर्गीकरण	२०
२.७.१ विकासशीलताका आधारमा	२०
२.७.१.१ अव्यवस्थित त्रुटि	२०
२.७.१.२ व्यवस्थित त्रुटि	२०
२.७.१.३ उत्तरव्यवस्थित त्रुटि	२१
२.७.२ स्रोतका आधारमा	२१
२.७.२.१ भाषान्तरिक त्रुटि	२१

२.७.२.२ अन्तरभाषिक त्रुटि	२१
२.७.३ भाषाकोटिका आधारमा	२२
२.७.३.१ उच्चारणगत त्रुटि	२२
२.७.३.२ वर्णविन्यासगत त्रुटि	२२
२.७.३.३ व्याकरणगत त्रुटि	२२
२.७.३.४ शब्दभण्डारगत त्रुटि	२२
२.७.३.५. शैलीगत त्रुटि	२३
२.७.४ गम्भीरताका आधारमा	२३
२.७.४.१ अर्थबाधक (अर्थघातक) त्रुटि	२३
२.७.४.२ अर्थअबाधक (अर्थअघातक) त्रुटि	२३
२.७.५. व्यापकताका आधारमा	२३
२.७.५.१. आंशिक त्रुटि	२४
२.७.५.२. व्यापक (समग्र) त्रुटि	२४
२.७.६. स्वरूपका आधारमा	२४
२.७.६.१. लोपगत त्रुटि	२४
२.७.६.२. थपोटगत त्रुटि	२४
२.७.६.३. छनोटगत त्रुटि	२५
२.७.६.४. क्रमजनित त्रुटि	२५
२.७.७. औचित्यका आधारमा	२५
२.७.७.१ व्याकरणिक त्रुटि	२५
२.७.७.२ सन्दर्भगत त्रुटि	२५
२.८ त्रुटिविश्लेषणका पद्धतिहरू	२६
२.८.१ पूर्वनिर्धारित कोटि पद्धति	२६
२.८.२ पश्चनिर्धारित कोटि पद्धति	२६
२.९ त्रुटिविश्लेषण प्रक्रिया	२७
२.९.१ त्रुटिको सङ्कलन	२७
२.९.२ त्रुटिको वर्गीकरण	२७
२.९.३ त्रुटिको वर्णन वा व्याख्या	२७

२.९.४ त्रुटिको निराकरण	२७
२.१० व्याकरणिक कोटिहरू	२८
२.१०.१ लिङ्ग	२८
२.१०.२ वचन	२९
२.१०.३ पुरुष	३०
२.१०.४ काल	३०
२.१०.५ पक्ष	३१
२.१०.६ भाव	३२
२.१०.७ वाच्य	३३
२.१०.८ कारक	३४
२.१०.९ आदर	३५
२.११. पदसङ्गतिको परिचय	३६
२.११.१ कर्ता र क्रियाबीच पदसङ्गति	३७
२.११.२ वचन अनुसार पदसङ्गति	३८
२.११.३ पुरुषका आधारमा पदसङ्गति	३८
२.११.४ आदरका आधारमा सङ्गति	३८
२.११.५ नाम र सर्वनामबीच पदसङ्गति	३९
२.११.६ विशेषण र विशेष्यबीच पदसङ्गति	३९
२.११.७ भेद र भेदकबीच पदसङ्गति	३९
२.१२ निष्कर्ष	४०

परिच्छेद : तीन

थारूभाषी विद्यार्थीहरूको पदसङ्गतिगत त्रुटिको अध्ययन एवम् विश्लेषण

३.१ परिचय	४१
३.२ लिङ्गसम्बन्धी त्रुटिको विश्लेषण	४२
३.३ वचनसम्बन्धी त्रुटिविश्लेषण	४४
३.४ पुरुषसम्बन्धी त्रुटिविश्लेषण	४६
३.५ आदर सम्बन्धी त्रुटिविश्लेषण	४८
३.६ निष्कर्ष	५१

परिच्छेद : चार
उपसंहार तथा निष्कर्ष

४.१ निष्कर्ष	५२
४.२ सुभावहरू	५३
४.३ भावी अनुसन्धानका पक्षहरू	५४
सन्दर्भसामग्री सूची	
परिशिष्ट	
क) शोधकार्यको तयारीका लागि विद्यार्थीलाई सोधिएका प्रश्नहरू	अ
ख) सहयोगी विद्यालयहरू	आ
व्यक्तिगत विवरण	

तालिकासूची

तालिका नं.	शीर्षक	पृष्ठ
१	लिङ्गसम्बन्धी विद्यार्थीले गरेका त्रुटि	४३
२	वचनसम्बन्धी त्रुटिहरू	४५
३	पुरुषसम्बन्धी त्रुटिहरू	४७
४	आदर सम्बन्धी त्रुटिहरू	५०

संक्षेपीकृत शब्दसूची

संक्षिप्त शब्द

उ.मा.वि.

एम्.एड्.

एस्.एल्.सी.

गा.वि.स.

डा.

ता.ब.क्या.

त्रि.वि.

नं.

नि.मा.वि.

नेपा.शि.

ने.रा.प्र.प्र.

पृ.

प्रा.वि.

बृ.ने.श.

मा.वि.

वि.सं.

पूर्ण शब्द

उच्च माध्यमिक विद्यालय

मास्टर्स अफ् एजुकेशन

स्कूल लिभिड सर्टिफिकेट

गाउँ विकास समिति

डाक्टर

तानसेन बहुमुखी क्याम्पस

त्रिभुवन विश्व विद्यालय

नम्बर

निम्न माध्यमिक विद्यालय

नेपाली शिक्षा

नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान

पृष्ठ

प्राथमिक विद्यालय

बृहत् नेपाली शब्दकोश

माध्यामिक विद्यालय

विक्रम सम्वत्